

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető czikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatahnak küldendők.

Nagyboldogasszony napja.

E lap hasábjain volt alkalmam a bold. Szűz szeplőtelen fogantatását, istenanyaságát, eljegyzését, az embertől természetes uton születettek közül egy élet lélekemelő eme mozzanatait magasztalni, dicsőíteni és most e főséges nap évfordulóján, melyet mi magyarok alább jelzendő okból találóan Nagyboldogasszony napjának nevezünk, az ő koporsójánál állók meg akkor, midőn Mária e göröngyös földet az örök dicsőség hónapja váltja fel, midőn örökké szűz s büntől soha be nem szennyezett testével együtt a tiszták bazájába soha el nem hervadó égi koszoru birtokosán ment be.

Hagyományos közhit, hogy a bold. Szűz nagyboldogasszonyá avatattott fel az égből, hogy halála után testével együtt dicsőségesen égbe vitetett; nem hitezzük ezt ugyan, de azért vakmerőség volna az ellenkezőt állítani, midőn ős időktől fogva az egész kath. világ nem kételkedett vallani azt, hogy végre Máriára is elérkezett a viszontlátás ideje, ő is kibontakozék e mulandó lét nyűgei közül s hogy a kit lelke szeretett, megmutatta neki tartózkodása helyét¹⁾. „Magasra nőtt, mint Libanon hegyén a czedrus és mint a ciprusfa Sion hegyén.²⁾“ Jobban találunk Máriára, mint Eszterre az irás ama szavai: „Elvitték a király lakába . . . és a király jobban megszereté mind a többi asszonyoknál és kedvet és kegyességet találta előtte minden asszonyok fölött és a királyi koronát fejére tevő.“³⁾

Mária a legnagyobb dicsőségre valakiszemelve, de előbb a siralomvölgy útjain kellett áthaladnia, hogy azon gyönyörrel telt magaslatra jusson, mely felé a születéstől kezdve felküzdötte magát a vágy, a boldog megnyugvás utáni epedés az ember szívé-

ben, s mely magaslat maga a szentség gyümölcse „Leveti az Ur a hatalmasokat a fejedelmi székből.“ Lássuk a példákat: Lucifer a pokol mélységébe zuhant. A büszke Pharaót a tenger nyelte el, a föld pedig Coret, Dathant és Abiront. Athén s vele Görögország bukott a kevélység miatt s Cyrus trónját a kevélység dönté meg. Ezekkel ellentétben Máriát alázatossága emelte föl a könyhullatás földéről, hol oly sok kín és nyomor súlya alatt nyögiünk, a boldog örömek égébe. Valóban: „A dicsőség előtt jár az alázatosság.“¹⁾

Nézzük most a bold. Szűz halálára és dicsőségére vonatkozó adatokat. A B. Szűz kétségen kívül meghalt. Így érez az egész egyház s ezt megerősíti az általános szabály, mely alól, hogy kivételtet volna Mária, sem tekintélyi, sem észérv nincs, nem lehet.

Itt azonban megjegyezzük, hogy a b. Szűznek nem azon bűnért kellett meghalnia, mely őrá is átszármazott volna, hanem amint azon bűn Adám személyes, cselekedeti bűne volt. A halál ugyanis nem csupán az egyesek által örökölt eredeti bűn következménye, hanem az ős szülő bűnének legközelebbi eredménye, mely bűn miatt a legigazságosabb módon megérdemelte, hogy ő és utódjai a meg nem halás ajándékától megfosztassanak. A meg nem halás ajándéka elkülönítendő a megszentelő malasztól, azonban az ős szülő megérdemelvén a meghalást ez a megszentelő malasztal az utódokban is megvan. Az örök boldogságból való kizárás pedig az ős szülő bűnének nem legközelebbi eredménye, hanem az eredeti bünt követi. Megtörténik tehát, hogy teljesen elengedtetik az eredeti bűn, de nem egyszermind a haláladósság, az azonban nem történik meg, hogy elengedtessek a bűn s mégis helye legyen az örök dicsőségből való kizárásnak.

1) Én. ún. 1. 6.

2) Eccli 24. 17.

3) Eszter 2. 16, 17.

1) Péld. 16. 22.

A b. Szűz különös részt vett a szt. Fia által kivívott győzelemben a bűn, az érzéki vágyakozás és a halál fölött, illő volt tehát, hogy amiként a bűn fölött szeplőtelen fogantatása által, az érzéki vágyakozás fölött szűz anyasága által diadalmaskodott, akként a halál fölött is hamar bekövetkezett feltámasztása által kiemelkedjék. — Ha Krisztus maga is meghalt, illő volt, hogy a b. Szűz se legyen kivétel, hogy így bizonyosabb legyen az, hogy földi, természetes testtel birt az az áldott lény, kiből a Megváltó szenvedésképes testet ölthetett. Különben a meghalás semmi tökélytelenséget nem fejez ki, sőt ellenkezőleg „Drágalátos az Urszine előtt az ő szentei halála.”¹⁾

Mi volt a b. Szűz halálának oka? Valjon betegség? Nem, hanem a határtalan nagy szeretet és vágy.²⁾ Így teljesültek a szavak: „Támogassatok engem virágokkal . . . mert laukadok a szeretet miatt.” Oh mily szép élet, ha az ember haldokolva is szeret, mily boldog halála van annak, aki szeretve hal meg! Valóban ahalál visszhangja az életnek.

Hány éves volt Mária, mikor meghalt? XIV. Benedek pápa többekről emlékszik meg, kik közül némelyek állítják, hogy a b. Szűz 59, mások szerint 63 éves volt, de valószínűbb, hogy 72 évig élt.³⁾ Kretai András a 7. századból így ír: „Eltávozott Mária a földről, hol késő öregséget ért.”⁴⁾ Hol halt meg? Az imént említett egyházfő tárgyal erről is, hogy vagy Jeruzsálemben, vagy Efezusban; valószínű, hogy Jeruzsálemben és a temetésnél az akkor élő apostolok mind jelen voltak.

A Szűz teste a sirban sértetlenül maradt, lelke pedig azonnal látta Istent színről színre. Három napig volt a sirban s ekkor a szt. test is égbevétellett, hogy égben nyerjen jutalmat az, ki a földön oly sok érdemet szerzett s az örök élet végtelen boldogságának legyen osztályosa, kinek a földön oly sok jutott a szenvedésekből. Egyesült a szűz test az angyali lélekkel. „Fölvén az Úr a bold. Szűz legszentebb testét, a paradicsomba parancsolta elhelyezni, hol egyesülven lelkével, az örökkévalóság vég nélkül való javait élvezi.”⁵⁾ mond szt. Gergely már a VI. században. És Aqu. Tamás így ír: „A halál átkától ment volt a bold. Szűz; mert hisszük, hogy a halál után feltámasztatott és menybe vitetett.”⁶⁾ Az

angyalok csak tiszteletteljesen kísérik a Szűzet égi útján, nem pedig mintha az ők erejével ment volna föl, hisz a megdicsőült tésnek erre nincs szüksége. Az égben minden ember és angyal fölé emeltetett, mint az egész egyház éneklí: „Exaltata est S. Dei Genitrix super choros angelorum ad caelestia regna.” E fölött nem is kell csodálkozni, hanem halljuk szt. Bernárdot: „Miért csodálkozni azon, hogy Mária az árva földről a gyönyörteljes mennybe emelkedett? csodálkozzunk inkább azon, hogy Krisztus az égi haza gazdagságából mint szegény szállott alá: mert sokkal nagyobb esoda az, hogy az Isten Fia az angyaloknál kisebb legyen, mint az, hogy az Isten anyja az angyalok fölé magasztaltassék.”¹⁾ Mária a legboldogabb anya, ő valóban Nagybaldogasszony!

Vass A.

Gyermek-előadások.

Az új idők modern ideálja Amerika. Amerikára szokott hivatkozni a gazdasági liberalizmus, midőn a birtok felaprózásának tauát kürtöli, Amerikára a radikális politikus, midőn a vénhedt Európának az egyesült államokat állítja elő követendő mintának, Amerikára appellál a modern nevelési humbug, midőn a szociális és morális fejlesztés mellőzésével a szaktanítást ajánlja s a világ összes tudományátakarja berészakolni az ifju koponyába.

Amerikai rendszer — a korai érettség, az önhittség nevelése, a beteges önérzelem fejlesztése, mely elvau telve magával s az élet legesekélyebb esapása alatt összeroskad, mely pisztolyt szegez a szigorubban classificáló vagy fegyelmet követelő tanár ellen és öngyilkossággal véli a becsületén, egyéniségén állítólag elkövetett sérelmet megtorolni.

Ezen amerikanizmus kifolyása a lábrakapott színházodás is.

Amerikában tudvalevően a free school systeme, a szabad, ingyenes kötelező állami közös iskoláztatás járja, mely azonban minden amerikai nagyotmondás és henezegés daczára ros. Először azért, mert nagyobbára nőitanítók vezetése alatt áll, kiket persze az iskola felügyelő bizottsága (trustees) választ, félti tehát kenyerét s ros főképpen azért, mert fiuk, lányok (7—16 éves korukig) vegyest járnak ugyanabba az iskolába. Nemesak a tanulók, de a tanítónő és a felserdült suhancok között is akárhányszor szerelmi viszony fejlődik s a chronique scandaleuse csak azért

1) Zs. 115. 6.

2) V. ő. Suarez Tom. 2. in 3. part. disp. 21. sect 1.

3) XIV. Ben. De Fest. B. M. V. l. 2. c. 8. n. 6.

4) Oratio I. de dormitione B. V.

5) Greg. Turon. de miraculis c. 4.

6) Opusc. 4. in Expos. salut. Angel.

1) Seru. 5 in Assumpt.

surran el ily kényes themák fölött, mert minden közös iskola félti birnevét a sokkal jobb felekezeti iskolától.

Ugyanezen körülmény azonban számos magán intézet alapítására adott alkalmat, a hol természetesen nem annyira a tudásra, mint a külső brillirozásra fektetik a fősúlyt.

Igy majd minden nagyobb magán intézet külön színházzal bír, melyben élőképek, matineék, soiréek és egyéb iskolai parádé szokott tartatni. A newyorki Tribune, a New-York, Herald, a bostoni Globe, a Chichago-Journal hirdetési rovatában mindennap találunk efféle iskolai parádék leírását, a hol elmondatik, milyen bájos volt a kis Chester Mary bábé mint angyal, a Seaman Rosa mint görög nő, mily kerek karjai voltak Mrs. L. Jacksonnak stb. stb.

E gyerekes bolondság nálunk is felkapott. Nemcsak magán, de nyilvános gymnasiumokban is színházi előadásokat tartanak, melyekre 3-4 hónapig készülnek elő.

Az eredmény persze előre látható. A czél a fiu vagy leány szerepeltetése és a szülők becsalogatása, hadd lássák a nagy sikert, mely komoly tanítás mellett még színházi előadásokra is időt szakíthat.

A szülő meg szívesen látja saját képmását az életet jelentő deszkákon. Bepillantást nyer jövőjébe. Legalább ugy képzei. A tetszés tehát frenetikus, a hatás óriási, a jövedelem szép, a vacsora fényes, a táncz még fényesebb, s a dícsőség a legfényesebb.

Másnap az újságban látja magát kiírva Bürge Márton III. oszt. tanuló, Csuka Terka polgári iskolai növendék, mint fő-szerelmesek, kik szerepeiket „kitünően alakították“, kiknek nagy reményekre jogosító tehetségei díszére válhatnak a nemzeti színháznak is stb. stb.

És az a szegény gyermek elhiszi, hogy neki nagy a tehetsége, fényes a jövője! Örökké azon töpreng, miképpen járhatna mielőbb e fényes jövőhöz? Kelletlenül fogadja a prózai munkát, melynek oly kevés köze van a művészi ihlettséghez, elégtelen környezetével, melyben élni kénytelen, tanáraival, kiknek véleménye sokszor igen szokott eltérni a tisztelt hírlapírók és színi referensek ítéletétől — s fiatal szívébe belopózik a kielégíthetetlen becsvágy melancholiája, levertsége. A fiu serdülő korában „szabadság“ után áhítozik, a leányka érvényesíteni akarja tehetségét, tapsra, hízélgésre vágyik naiv szivecskéje. A prózai élet mindennapiassága elgyöttri, búbanatossá teszi. . . .

Egy szép nap aztán eltűnik a szülei háztól.

Egy ragyogó csillag leesik az égről! . . . .

A fiu későn látja be, hogy elámitották, hogy korán vágyakat ébresztettek lelkében, melyeknek teljesítéséhez semmi hivatottsága, semmi ereje, semmi akarata.

Egy kétes existenciával több, egy családapával kevesebb.

S mindezt igen sokszor — egy gyermekelőadás okozza.

Dr. Czirbusz Géza.

A bányavidéki róm. kath. esp. kerület plebániáinak rövid története.

Irja: Kovács Gyárfás.

(Folytatás.)

F.-Topánfalva. 2. Pápalak. A plebániák lak építése egykoru a templomával. József császár építtette 1781-ben.*) Három szobából, konyha és egy kamarából áll. Szepes püspök idejében minden szükséges fundus instructussal berendezve találjuk. Manapság azonban semmi sincs. Pedig óhajtható volna, hogy minden ily távoli helyen, mint ezen plebánia is, a papi ház ne nélkülözné a legszükségesebb butordarabokat, mert ezeknek ide- és esetleg elszállítására: míg tetemes költséggel jár, egytuttal sok kopást is idéz elő. E körülmény felveti agyamban azon eszmét, hogy ha már az ily átköltözések annyi teher és butorromlással járnak; nem volna-e célszerű és praktikus dolog — mert általán mindnyájan szoktuk érezni a költözökés nehézségeit — valamelyes átköltözökési alap szervezése? Oly felvetett kérdés ez, mely méltó fontolgatást érdemel; mert ily alap létesítése nemcsak a költözökés költséges viszonyain segítene; sőt a kezdő plebánosok legalább kezdetleges berendezökési ügyein nagy mértékben lendíthetne különösen midőn tudjuk, hogy minden kezdet mennyire nehéz. Évenként pár korona ezen alapra is kijutna.

Idők folytán eszközölt egyes tatarozásai a plebániák háznak, nem bírnak fontosabb történelmi jelleggel; — azért azokat el is hagyom. De megemlítem azt, hogy a nyári konyhát kettős kemencejével építtette Kapatán Márton plebános 1847-ben. A kútnak említett időben általa történt ásatása is nagy könnyedségre történt a konyhavetésének; mert azelőtt vizet egy keskenyke síkatoron idegen kertek között a Valea-Bretyinyeszi távoli patakából kellett hordatni. Kapatánnak ezekben nagy segítségére volt az ő most is élő kántora Szabó Péter — a környék Péter bácsija. (Jegyzetek az I. sz. anyakönyvből.)

*) Decr. Szepesyannum.

Kapatán után még különösen Görözdős I. Florián lelkész említendő fel e pont alatt, mint ki 1874. évben a kert és udvarra 89 szilvafát ültetve, ezeknek tovább szaporodásával nemesak az udvart alakítá át kellemes sétaterré, hanem évenként 40—50 liter szilviorium főzését is lehetővé teszi pro appetitorio.

Egyébiránt a plebániái lakott még terjedelmes veteményes kert, ingó bingó nélküli istálló, faszín és disznóólból álló alkotmányok egészítik ki. Ez utóbbit a patronus 1889-ben építtette.

3. *Lelkészek.* E plebániát is kezdetben 1779—1800 a valaicho-bulgarita barátok adminisztrálták. Ezek után világi papság következik mostanig — egy szerzetes Göde Ignác kivételével (1827). Összesen lelkészkedett itt 26 felszentelt áldozár. Közülök 11 szerzetes, 15 pedig világi pap. Sorrendjük következő az Anyakönyvek alapján:

1. Pater Kaszner Demény szerzetes	1779—1784.
2. „ Varga Gergely „	1784—1785.
3. „ Kossuth Demeter „	1785—1788.
4. „ Needer Izidor „	1788—1789.
5. „ Csabráczky Máthé „	1789—1790.
6. „ Antalfy József „	1790—1792.
7. „ Balás Ambrus „	1792—1793.
8. „ Mágner Ignác „	1793—1795.
9. „ Helbling József „	1795—1797.
10. „ Csabráczky Máthé „	1797—1800.

Ez után a plebánia világi papok kezébe kerül:

11. *Nyágyói Todor** 1800—1805. Innen Borbándra megy, hol meghalt 1805. márcz. 3-án.

12. *Gálbóri Főzsef*, 1805—1810. Innen Verespatakra ment, hol meghalt 1810. ápril 12-én. Megelőzőleg Brassóban káplán, s azután borbándi plebános volt.

13. *Koncz Pál*, 1810—1818. — 1793. székelyudvarhelyi káplán, 1797. cs.-mindszenti pleb., 1798. drassói, 1802. abosfalvi, 1810. székesgyházi karkáplánsága után topánfalvi plebános, 1818. k.-fehérvári tanár, 1819. nyugszik és meghal Erzsébetvároson 1830. január 6-án.

14. *Simon István*, 1818—1827. — 1782. marosvásárhelyi tanár, 1787. kendi, 1793. bööi, 1796. jegenyei, 1818. topánfalvi plebános, 1825. nyugszik, meghalt 1829. márczius 17-én.

15. Pater *Göde Ignác*, 1827—1828. Meghalt Kolozsvárt.

16. *Piringer Főzsef*, 1828—1846. született 1778., 1801. pap, 1809. szebeni tanár, 1827. offenbányai, 1828. topánfalvi plebános, hol mint kiérdemült lelkész meghalt 1850. augusztus 28-án. Gazdag és takarékos embernek mondják az itteni öregök.

17. *Kapatán Márton*, 1846—1854. Éleadatait lásd a zalathnai plebánosok sorában. — Igen népszerűnek mondják.

18. *Tóth István*, 1854—1856. mint verespataki plebános deiglenesen adminisztrálta ezen plebániát.

19. *Arkosy István*. Siculus de Árkos. 1854—1860. — 1813. kfehérvári tanár, később brassói káplán, 1814. parajdi pleb., 1818. szebeni tanár, 1819. szeredahelyi, 1820. harasztosi plebános, 1823. cs.-sz.-domokosi káplán, 1825. abosfalvi, 1829. gyalári, 1831. dobrai, 1835. járai, 1850. bácsi plebános,

* Ezen plebániában fel nem lelhető életrajzait a lelkészeknek Beke Antal „Papnevelde történetéből” — irtam át.

1851. nyugalomban, 1854. topánfalvi plebános. Meghalt itt 1860. január 29-én.

20. *Bede Antal*, 1860—1861. Az itteni I. sz. anyakönyvben róla következők vannak írva: Antea professor gymn. Marosvásárhelyiensis. 1861 denominatus parochus Akosfalvensis, ibidem optimae indolis mortuus 1864 15-a aprilis. Fuit siculus origine de Baroth, ob longaevam infirmitatem debilis.

21. *Finta István*, 1861. Mint offenbányai plebános ideiglenesen adminisztrált.

22. *Molnár József*, 1861—1863. Antea parochus Boiczaensis, per invidiam denominatus Topánfalvaensis. Mortuus hic miser praedecessor meus 1863 31-a Januarii, írja róla utóda Szabó Albert. Egyébiránt született 1815. ápril 30-án. 1839. aug. 22 én pap és zalathnai tanár, 1840. kapnikbányai, 1841. esik-somlyói lelk., 1842. verestoronyi, 1844. nagysinki plebános, 1847. polyáni káplán, 1848. türkősi pleb., 1852. udvarhelyi lelkész, 1853. nászódi lelkész. 1858—61. boiczaei plebános, 1861—63. topánfalvi plebános.

23. *Vajda Hilár*, 1863. szeptember havában mint abradbányai plebános adminisztrál — ideiglenesen. Talán a rendes lelkész Molnár betegeskedett.

24. *Szabó Albert*, 1863—1873. Az I. számú anyakönyv egyik üres lapjára ő maga így írja le életrajzait: 1863 1-a sept. gubernare cepi hanc ecclesiam. Natus sum in Zetelaka in inelyt. Sed. Sic. Udvarhely 1819. 4-a Maii. Scholas normales et classes gymn. Székelyudvarhelyini, philosophica et juridica Studia utriusque anni Claudiopoli, Theologica vero Albae-Carolinae absolvi: spatium 16 annorum scientiis nomen dedi: 1846 ordinatus, eodem anno cooperatur Csik-Rákosensis, 1848 una docens scholae normalis in Zetelaka. 1849 parochus Udvarhelyi-Szentkirályensis, 1851 Homorod-Remetensis, 1855 Hodosensis, Deményházensis et Fil. Buzaházensis; dein 1863 denominatus Topánfalvi curatus. Innen Dobrára, majd Verestoronnyba került; jelenleg Zetelakán nyugszik. A plebánia és melléképületein számos czélszerű tatarozást eszközölt. Pontos háztörténelmet vezetett, melyet e szavakkal zár be: „Az Isten adjon jobb órákat kedves ntdó utódom; ne kínozzon itt soká, bárki légy!” Plebániája akkori anyagi viszonyaihoz méltó sóhajtas. — Hasznos jegyzeteket hagyott e plebániára hátra.

25. *Görözdős J. Florián*, 1873—1884. Nyugalmozott es. és kir. tábori káplán. Előbb sz. f. r. szerzetes, később szatmármegyei saecularizált pap. Meghalt 1874. márczius 25-én. Róla ezeket irtam be a plebániái történetébe: Pontos hivatalu, Isten szive szerinti pap és képzett férfi volt. Csaknem 11 éves itteni lelképásztorsága alatt privat iskolájával az itteni magyarságnak kimondhatlan hasznára vált mint jó paedagogus, hazafias szellemű tanító és pap. Az Ur szőlőjében való munkálkodásán kívül kedves és az utódokra sok hasznot hajtó tevékenységet fejtett ki a kertészkedésben. A plebániái kert és az udvaron, valamint a templom kerítésében levő gyümölcsfák nagyobb részt mind az ő emléket hirdetik. — Requiescat in pace!

26. *Kovács Gyúrfás*, 1884. május 10-én jött ide. Született Csik-Csatószeg községében 1852. ápril 29-én. A falusi iskolákat Szász Péter kántor tanító alatt végezve, fivére Kovács Pál tanár 1862. évben Kfehérvárra vitte, hol a 4-ik normalis osztályba felvételve ezt és következő gymn. tanulmányait részint az ottani gymnasium, részint mint filosofus a püspöki Lyceumban végezte. Hittudományi tanulmányainak

befejeztével 1877. május 19 én pappá szenteltetett és csik-rákosi káplán lett (1877. VI. 18—1877. XII. 18) Innen csik-nagyboldogasszonyi (karczfalvi) káplánná helyeztetett át, hol 1880. aug. 21-ig működött. Ez évben csik-somlyói gymnas. tanárrá neveztetett ki; mint ilyen ott egy isk. évet eltöltve 1881. szept. 18-án Csátoszegbe káplánnak küldetett. Az ezt követett kevés pihenés után 1882. május 15.én deacsaknai lelkész lett 1884. április végéig, midőn topánfalvi lelkészszé neveztetve ki, e plebániát a következő hónap 10-én már el is foglalta s azóta — — — — —. Itt már legyen más a krónikás!

De Istentől óhajtja: nyugodjanak csendes békességben szülei Kovács Dániel és Györfly Zsuzsa, kik nemzették; fivére Kovács Pál, nagybátyjai Kovács Ignác és György papok, kik tanították, Fogarasy Mihály püspök, ki felszentelte. És Lönhart Ferencz püspököt, ki, mint Meczenása, jelen tanulmányához segítette, az Isten még sokáig éltesse.

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények.

A magyarországi lat. és gör. szert. róm. kath. tanítók segélyalapja vagyonáról

a kezelő egri főkapitán által benyújtott, felsőbb helyen pedig felülvizsgált és helyesnek talált

1892. évi számadás kivonata.

Vagyonállás 1891. év végén.

	Osztr. ért.
	frt. kr.
1. 5%-kal kam. magyar járadékkötvényekben (névérték szerint)	53,000 —
2. Egységesített osztr. államkölesönkötvényekben (névérték szerint)	1,100 —
3. 6 db bazilika sorsjegy á 8.50	51 —
4. Magán kötelezvényen	50 —
5. Takarékpénztáraknál 5% kamatra tőkésítve	14,000 —
6. Kézpénzmaradvány	2,931 —
Összesen	71,132 —

I. Fejezet. 1892. évi Bevételek.

1. §. A múlt évi kézpénzmaradvány	2,931 —
1. §. Összege	2,931 —
2. §. Az egyházmegyék gyűjtéseiből befolyt:	
a) Az esztergomi érseki megyéből	205 50
b) A kalocsai érseki megyéből	195 60
c) Az egri érseki megyéből	222 31
d) A besztercebányai püspöki megyéből	55 —
e) Az eperjesi gör. szert. püsp. megyéből	243 —
f) Az erdélyi püspöki megyéből	134 45
g) A győri püspöki megyéből	136 50
h) A kassai püspöki megyéből	77 50
i) A nagyváradai lat. szert. püspöki megyéből	74 20
k) A nagyváradai gör. szert. püspöki megyéből	20 50
l) A nyitrai püspöki megyéből	92 —
m) A pécsi püspöki megyéből	270 —
n) A rosznyói püspöki megyéből	115 —

o) A szamosújvári gör. szert. püsp. megyéből	29 —
p) A szatmári püspöki megyéből	60 50
q) A székesfehérvári püspöki megyéből	12 —
r) A szombathelyi püspöki megyéből	297 90
s) A váci püspöki megyéből	17 —
t) A veszprémi püspöki megyéből	95 50
u) A pannonhalmi főapátság egyházi területe részéről	9 50
2. §. Összege	2,262 96

3. §. Tökék (értékpapírok és takarékpénztári betétek) kamataiból	3,382 73
3. §. Összege	3,382 73

A bevételek összesítése:

1. §. Összege	2,931 —
2. §. Összege	2,362 96
3. §. Összege	3,382 73
Összes bevétel	8,676 69

II. Fejezet 1892. évi Kiadás.

1. §. Az 1892. évben felosztás alá eső (alapsz. 6. és 7. §§.) összeg számlájára:	
a) A közp. bizottság által megszavazott ösztöndíjak czimén kiadott	2,100 —
b) Segély- és gyám-pénzekre, valamint a szegény sorsu tagok gyámoltására	2,732 —
c) Az orsz. kath. tanítói árvaházat illető hányad czimén az árvaház külön kezelt alapjába áttétetett	527 —
1. §. Összege	5,359 —
2. §. Különlélekre (nyomdai, postai stb. stb. költségek)	24 74
2. §. Összege	24 84

A kiadások összesítése:

1. §. Összege	5,359 —
2. §. Összege	24 74
Összes kiadás	5,383 74

Mérleg:

Összes bevétel	8,676 69
„ kiadás	5,383 74
1892. évre átvendő kézpénzmaradvány	3,292 95

A segélyalap vagyonállása 1892. év végén

1. 5%-kal kam. magy. járadékkötvényekben (névérték szerint)	53,000 —
2. Egys. osztr. államkölesön kötvényekben (névérték szerint)	1,100 —
3. Hat db bazilika sorsjegy á 8.50	51 —
4. Magán kötelezvényen	50 —
5. Takarékpénztárakban 4½% kamatra tőkésítve	14,000 —
6. Kézpénzmaradvány	3,292 95
Összesen	71,493 95

A létesítendő országos katolikus tanítói

ARVAHAZ ALAPJARÓL

a kezelő egri főkapitán által benyújtott, felsőbb helyen pedig felülvizsgált és helyesnek talált

1892. évi számadás kivonata.

Vagyonállás 1891. év végén.

	Osztr. ért.
	frt. kr.
1. Egy db 1870-i magy. kir. nyeremény kölcsön jegy (névérték szerint)	100 —

2. 5%-kal kam. magyar járadék kötvényekben (névérték szerint)	3,000 —
3. Takarékpénztárban 5% kamatra tőkésítve	5,000 —
4. Kézpénzmaradvány	145 45
Összesen	8,245 45

I. Fejezet 1892. évi Bevétel.

1. §. A múlt évi kézpénzmaradvány	145 45
1. §. összege	145 45

2. §. Az egyházmegyék gyűjtéseiből:
Ez évben semmi sem folyt be.

3. §. A segélyalap 1892. évben felosztás alá
eső jövedelmeiből az árvaház pénztárába
átítetett:

A szabályszerű $\frac{1}{10}$ -rész czimén	527 —
3. §. összege	527 —

4. §. Tökek kamataiból	386 53
4. §. összege	386 53

Osztr. ért
frt. kr.

A bevételek összesítése.

1. §. összege	145 45
2. §. összege	— —
3. §. összege	527 —
4. §. összege	386 52
Összes bevétel	1,058 98

II. Fejezet 1892. évi kiadás.

1. §. Tőkésítésre:

Takarékpénztárnál $4\frac{1}{2}\%$ kamatra elhelyeztetett	745 —
1. §. összege	745 —

2. §. Különlélekre:

Semmi sem adatott ki.

A kiadások összesítése:

1. §. összege	745 —
2. §. összege	— —
Összes kiadás	745 —

Mérleg

Osszes bevétel	1,058 98
" kiadás	745 —
1893. évre átvendő kézpénzmaradvány	313 98

Az árvaház alapjának állása 1892. év végén

1. Egy db 1870-i magy. kir. nyeremény köl- csönjegy (névérték szerint)	100 —
2. 5%-kal kam. magyar járadék kötvényekben (névérték szerint)	3,000 —
3. Takarékpénztárban $4\frac{1}{2}\%$ kamatra tőkésítve	5,745 —
4. Kézpénzmaradvány	312 98
Összesen	9,158 98

A vallásüldözés Magyarországon.

Három ítélet.

sz. 11/893

I.

Meisler Vincze, holeczmányi római katolikus lelkész, a kereszteleési bizonylatok kölcsönös megküldése tárgyában kibocsátott 10086—890 számú vall. és közokt. miniszteri rendelet 4-ik pontja, illetve az 1879-ik évi XL. t. c. 1. §-a alapján és pedig azért, mert Löw Tamásné szül. Frotleff

Katalin, holeczmányi ev. luth. lakosné 1892-ik évi november hó 12-én született leányát megkeresztelte anélkül, hogy az idézett rendelet 1 pontjában előírt kereszteleési bizonylatot az illetékes lelkésznek átküldötte volna, — 15 azaz tizenöt forint pénzbírság fizetésében marasztaltatik el. Ezen jelen ítélet jogerőre emelkedési napjától számítandó 15 nap és végrehajtás terhe alatt befizetendő és vagyontalanság miatti behozhatatlanság esetében 2 (kettő) napi elzárással pótlendő pénzbírság az 1892. évi XXVII. t. c. 3. §-ában jelzett czélokra fordítandó.

Végül nevezett a felmerülhető tartási és végrehajtási költségek fizetésében marasztaltatik el.

Ezen ítélet 3 nap alatt fellebezhető.

Indokok.

Meisler Vincze, holeczmányi római katolikus lelkész a jegyzőkönyvre adott nyilatkozatában nem tagadja, hogy Löw Tamásné, szül. Frotleff Katalin, holeczmányi ev. luth. lakosné 1892. évi november hó 12-én született leányát, ki az 1868-ik évi LIII. t. c. 11. §-ának értelmében anyja vallását követni tartozik, római katolikus szertartás szerint 1892-ik évi dec. hó 4-én keresztelte és a kereszteleési bizonylatot a holeczmányi ev. luth. lelkésznek a mai napig át nem küldötte.

Mint hogy pedig a kereszteleési bizonylatok kölcsönös megküldése tárgyában kibocsátott 10086—890 számú rendelet a kereszteleési bizonylatnak az illetékes lelkésznek 8 nap leforgása alatt leendő átküldését határozottan elrendeli és ezen rendelkezés megszegésére 10—50 forintig terjedő pénzbírságot szab ki, Meisler Vincze, holeczmányi római kath. lelkész elmarasztalandó volt.

Enyhítő vagy súlyosító körülmények nincsenek.

Ujgyházán, 1893. évi febr. hó 23-án.

W a l b a u m, s. k.
járásí főszolgabíró.

II.

Sz. 48—893. kih.
alispán.

Az ujgyházi j. főszolgabírójának 1893. évi február hó 23-án 11. kih. sz. alatt kelt ítélete, mely szerint Meisler Vincze holeczmányi római kath. lelkész ev. luth. vallású Löw Tamásné szül. Frotleff Katalin holeczmányi lakos 1892. évi november hó 12-én született és nevezett lelkész által 1892. december 4-én megkeresztelt lánygyermeké kereszteleési bizonylatának az illetékes ev. luth. lelkész hivataltól meg nem küldése miatt az 1890. évi 10086. számú vallás- és közoktatóügyi miniszteri rendelet alapján az 1892. évi XXVII. t. c. 3. §-ában jelzett czélokra fordítandó 15 frtnyi pénzbüntetésben, nem fizetés esetében 2 (két) napi elzárásban továbbá a netán felmerülő végrehajtás, illetve tartási költségek megfizetésében marasztaltatik el, az elmarasztalt által közbe tett felebbezés folytán bírálattal alá vétetvén, indokainál fogva helyben bagyatik.

A jelen ítélet ellen a kézbesítéstől illetve kihirdetéstől számítandó 3 nap alatt a m. k. belügyminiszteriumhoz lehet felebbezni.

N.-Szeben, 1893. márcz. hó 19-én.

Reissenberger s. k.
alispán.

III.

M á s o l a t.

Magyar kir. belügyminiszter. — 1646. szám. V—9. kih. A vármegye alispánjának folyó évi március hó 19 én 48. kih. szám. alatt kelt II. foku ítélete folytán, mely szerint az ujgyebázi járás főszolgabírája által hozott 1 foku ítélet helyben hagyásával Meisler Vince, holeczmányi római katolikus lelkész ev. luth. vallású Löw Tamásné szül. Frotleff Katalin, holeczmányi lakos leánygyermeké keresztelési bizonylatának az illetékes lelkészi hivatalhoz át nem tétele miatt az 1890. évi 10086. számú vallás- és közotatásügyi miniszteri rendelet alapján 15 forint pénzbüntetésben, nem fizethetés esetében 2 napi elzárásban, továbbá az eljárás és a felmerülhet tartási költségek megfizetésében marasztaltatott el, az elmarasztalt által közzétett fellebbezés folytán felülvizsgáltatván; indokainál fogva helybenhagyatik.

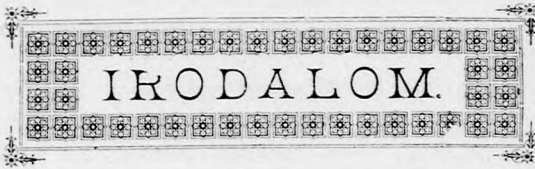
Budapesten, 1893. évi június 4-én.

A miniszter helyett:

Br. J ó s i k a, s. k.
államtitkár.

T. cz. Meisler Vince
római kath. lelkész urnak.

H o l c z m á n y o n.

Könyvismertetés.

A gomba módra szaporodó népiskolai tankönyvek nem kevés gondot adnak a népiskolai tanítóknak, azok megválasztásában. Minden tanítónak oda kell hatnia, hogy a népiskolai tankönyveket úgy válassza meg, hogy az nehéz munkájának megkönnyítője legyen, a nélkül, hogy a zsenge gyermeki szellemet békóba verje. S minthogy népiskolai tanításunk főképe a magyar nyelv tanításán sarkalik, kiváló figyelmünk legyen, különösen most, midőn a nemzetiségi igazgatások napi renden vannak arra, hogy a nyelvtani kézikönyveket lehető jól válasszuk meg, hogy e tanításunk sikeres legyen.

A számosan megjelent magyar nyelvtani kézikönyvek közt még eddig legjobbnak bizonyultak, a kormány által kiadott, Nagy László által szerkesztett és Komáromi L. által javított magyar nyelvtani gyakorlókönyvek. Népiskoláink legnagyobb része eddig ezt használta. Sajnos azonban, hogy ez is számtalan hibákkal telve van. Mindazonáltal így is jobb hiányában megfelelt a czélnek.

Ujabbán Györffy János fővárosi tanító szerkesztett egyet, a népiskolák mindenik osztálya számára, mely Buzárvics Gusztáv esztergomi könyvkereskedő kiadásában, most hagyta el a sajtót. Ennek megismertetése czélja a jelen soraimnak. E mű négy füzetből áll. I-ső füzet a II. osztály számára, a II-ik füzet a III. osztály számára, a III. füzet

a IV. osztály számára, a IV. füzet a V. és VI. osztály számára készült. Minden füzet kemény papírtáblával van el látva; ára csak 10 kr. egy füzetnek. A mi fölötté jutányosnak mondható.

Minden füzet czimtablája hátán az osztálynak megfelelő ministeri tanterv e tárgyra vonatkozó kivonata közöltetik. Ezt igazán helyesnek találom, mert ez minden alkalommal figyelemzteni és könnyű, gyors áttekintést nyújt a tanítónak arra, hogy mit végezzen, s ha végzett, mennyi van hátra. S ezen kívül hasznos utmutatást nyújt igen röviden az eljárásra a könyv kezelésénél. A mire különösen fiatal tanítóknak szükségük is van.

A mi a tartalmat illeti, az egész mű feldolgozása, jelentékeny eltérésekkel, és újításokkal a Nagy L.-féle nyelvtani gyakorló könyvek szerint, a tanterv figyelembe tartásával történt. A gyakorlatok azonban sokkal rövidebbek, de világosabbak, a szabályok értelmesebbek és sok újakkal vannak kibővitve, s könnyebb felfogás szempontjából Zárai Ödön népiskolai nyelvtana mintájára egy-egy példával is megvilágítva. A feladványok hosszúak s minden egyes gyakorlatra több oldalról feldolgozása következik. Sajnos azonban, hogy nem követi Komáromi önálló népiskolai nyelvtanának azon szép példáját, miszerint minden egyes gyakorlatra kidolgozási utmutatást nyújt, hanem e helyett csak kivételesen egy-egy gyakorlatnál. Szerintem ez azért lett volna föltötte szükséges, mert ez a tanítót, kinek az idővel nagyon kell gazdálkodni, számtalan magyarázattól mentette volna föl. Igaz, hogy így a mű terjedelmesebb lett volna, de legtöbbször füzetenként csak egy ivvel.

Igen helyesnek találom, hogy az I-ső füzetben a főnevek egy helyen tárgyalva, egy gyakorlatból vonja le. Nem állít föl külön osztályokat a tárgynevekre, a személy nevek, s külön a főnevekre. A ki a gyakorlatban működik, sokszor tapasztalhatja, hogy a többféle elnevezés mindig zavarba hozza a gyermekeket. S úgy tűnik fel előtte, mint nem rokon, hanem több különböző dolog. Helyesnek találom a névelők tanításának elkülönítését is a főnevektől. Valamint a névmásnak és a melléknévnek világos és saját nevének való ismertetését is. Nagy László a névmást először mint személyt helyettesítő nevet, a melléknévet mint minőségzőt ismerteti, s külön tárgyalja mint névmást és melléknévet. Így tett az igével is, a melyet először mint cselekvés szót, s csak később tárgyalta mint igét. Mindezek a figyelem szétforgácsolására nyújtottak alkalmat, s csak megnehezítették a tanító munkáját, a melyet ennek később tisztába kellett hoznia, míg ellenben a zavarra könnyen okot szolgáltató mondat két fő részét az alanyt és az állítmányt egy helyen tárgyalta. Ez új műben Györffy igen helyesen külön gyakorlatban ismerteti meg először az alanyt, azután az állítmányt. A szavak rövidítését is már az I-ső füzetbe fölvette; az által alkalmat van

a gyermekeknek minél korábban ismerni és alkalmazni azokat. Függelék cím alatt minden osztály füzetenkénti tananyaga ismétlő kérdésekben össze van foglalva.

A III. és IV.-ik füzete mondattani alapon, módszeresen van szintén kidolgozva. S a megelőző füzetek rövid kivonata ismétlésével kezdődik a következő füzet. Tehát szem előtt tartja azon szabályt: „Ismertről térj az ismeretlenre.“ Ezekben is számos és ezélszerű újításokkal, a mi a mű becsét nagyban emeli, találkozunk.

A IV. füzet, mely két részre oszlik, az első rész az 5-ik osztály tananyaga, az első osztályokban tanultak ismétléséből, valamint azoknak írásbeli feldolgozásából és a fogalmazásból stb. áll. A második részben a közéletben előforduló ügyiratok számos példákban vannak a gyermekek elé tárva. Ezeknek minden egyes után módszeres begyakorló feladványok következnek, s tudtommal más nyelvtanokban ezek az életben annyira szükséges ügyiratok és a fogalmazás tananyaga nem voltak feldolgozva. Ezek kiegészítésével jelentékeny hézag lesz a népiskolai nyelvtan és fogalmazás tanításánál betöltve.

Tekintettel a felhozottak jelentőségére, valamint az egész művet átlengő vallásos szellemre, s főleg, pedig annak rendkívüli olcsóságára, melyet a legszegényebb népiskola is könnyen beszerezhet, e műveket a közeledő tanév küszöbén bevezetés és használatra melegen ajánlom kollégáimnak.

Pál Ferencz.

Napi események köréből

— **Püspök Urunk Ő Nagyméltósága** irod. társulatunknak legközelebről 200 frtot kegyeskedett ajándékozni. Kegyelmes főpásztorunknak irod. társulatunk iránt ennek fenállása óta gyakorolt bőkezűsége igazán annyira megszokottá vált, hogy talán már fel sem tűnik. A legmélyebb hála és fíui hódolat hangján mondjuk ismételten: Deus retribuat!

— **Nagyboldogasszony** ünnepén nsgs. és ft Bálinth K. apát-kanonok ur celebrált, a szt. beszédet pedig Zlamál Á. tartotta a székesegyházat zsufolásig betöltött buzgó híveknek. Ő felsége születési évfordulóját megelőző estét fényes kivilágítással és zenével, magát a napot pedig ágyuzással és templomozással ünnepelte városunk. Az ünnepi szent misét nsgos és ft. Bálinth K. apát kanonok ur mondotta, melyen a hivatalos testületek mind jelen voltak

— **A nagyszabeni Terézváházba** alapítványra felvették: Vargyas Lőrincz, Wassermann Viktor, Doboly Gábor, Istvánffy Pál, Csibi Lajos, Mike Kálmán, Mártonfi Ernő, Horváth Arthur, Kiss Ferencz, Löschdorfer Ernő; előjegyezettett: Wagner Mihály; a leányok közül: Rehner Jozefin, Boeskor Irma, Péterfi Anna és Püspöki Margit.

— **Kitüntetés.** Ő Eminenciája a bibornok hercegprímás úr, f. é. június 3-ki kelettel, tehát még Rómában időzésekor Buzárovics Gusztáv esztergomi könyv- és műkereskedőt „a katolikus irodalom terjesztése körül szerzett érdemeinek elismerésül“ hercegprímási „udvari szállító-jának“ nevezte ki.

— **Magyar nyelvtani gyakorlókönyv** a népiskolák II., III., IV. és V. VI. osztályai számára, írta Györfly János. A négy füzet ára egyenkint 10 kr. Kiadja Buzárovics Gusztáv Esztergomban. — E legújabb nyelvtani kézikönyvek igen tartalmas, hazafias és vallásos szellemű mintaolvasmányokkal vannak ellátva, melyek nemesak a nyelvtani elemzésre szolgálnak gondosan összeállított gyakorlatokul, de egyszermind a szív és kedély képzésére is hathatós befolyással vannak. A mely előnyös tulajdonságain kívül, azok olcsósága és szerzőnek mint tankönyvirónak régi jó hírneve is ajánlólag szólnak az új tankönyvek mellett.

— **Pályázat.** A maros-járai róm. kath. kántortanító állomásra az alábbi fizetéssel pályázat hirdettetik. 1.) Késpénz különböző alapokból évenként 166 frt. 2.) A hivektől fizetés javítás ezimen 45—50 frt. 3.) Tandij és stólából 10 frt. 4.) Magtárból kepe gyanánt 10 hectoliter szemes tengeri. 5.) 6 hold tagosított szántó haszonélvezete, mely után évenként 11 frtot az egyháznak visszafizetni köteles. 6.) A lakásban van 1 szoba, 1 kamra, 1 sütőház, 1 sertés és majorság ol 1 hold 700 □-öl területű veteményes és gyümölcsös (dió, szilva stb.) Pályázni akaró okleveles kántortanítók vagy képezde végzett növendékek folyamodványaikat f. é. szeptember 17-ig alólirtoz beadhatják. Kaálban (u. p. Marosvásárhely) 1893. aug. 12-én. Tompos Mátyás, lelkész iszk. elnök.

— **Pályázat.** A magyarzsákodi r. kath. kántortanítói állás jövedelmei: 1.) Késpénz 80 frt, 2.) ingatlanból 10 frt, 3.) terményekből 25 frt, 4.) az erd. róm. k. elemi iskolák alapjából 24 frt, 5.) a helyi iskola alapítványából 105 frt. állandó tőke után 8 frt 40 kr. 6.) Urbéri 100 frtos kötvény kamatjából 4 frt, 7.) más forrásból 15 frt, 8.) az ingatlanok állanak 8 drb. szántóból, 9.) az iskolánál egy fedél alatt levő kettős szobájú lakás: egy esür pajtával és takarmánytartóval. M.-Sámsond, 1893. aug. 14. Csizsér János isk. széki elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, VASS ALBERT.